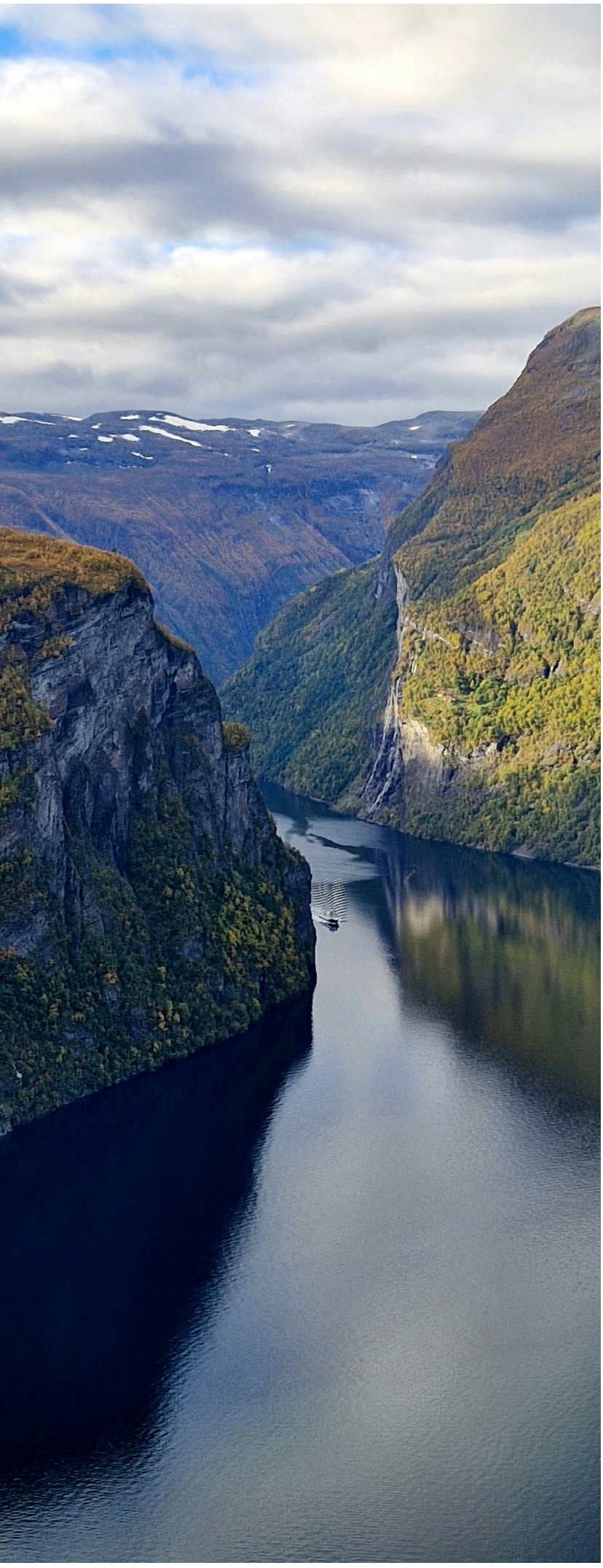

Mellom bakkar og berg

Bedre lokalsamfunn i et Norge under press

Vedtatt på Unge Høyres Landsmøte 2026

Kjære Unge Høyre,

Skolevalget i 2023 var intet mindre enn historisk. For andre gang i historien gikk Unge Høyre av med seieren. Og resultatene ble etterfulgt av en brakseier for Høyre i lokalvalget samme år.

I Sarpsborg gikk man fra 110 år med Arbeiderparti-styre til Høyre-ordfører. Trondheim ble vunnet tilbake og fikk sitt aller første byråd, ledet av Høyre. Over hele landet ble kartet farget blått.

Snart tre år senere er det – dessverre – ikke like store endringer å vise til. Mange Høyre-politikere peker på «styringstrykk» og at kravene til kommunene er for omfattende. Men det er også mange som rett og slett ikke har gjort jobben sin.

Når Høyre trekker seg tilbake, skal Unge Høyre gå foran.

Høyre kan ikke være mer opptatt av neste valg enn å bruke makten vi allerede har fått. Vi skal mene det som er riktig, ikke bare det vi tror Høyre kan bli gjenvalgt på i 2027. I lengden er det også dette som belønnes av velgerne.

Og selv om Unge Høyre skal definere og anerkjenne problemene, må vi også ha en visjon for hva slags lokalsamfunn vi ønsker oss – og som vi overlater til generasjonene etter oss.

Dette programmet handler ikke bare om hva som er galt i dag. Det handler om

hvilket Norge de som kommer etter oss skal arve.

Jeg vil rette en stor takk til alle som har bidratt i arbeidet med programutkastet.

Programkomiteen har bestått av Oda Sivertsen, Sivert Wahlgren Leirbakk, Kine Ellingsen, Kitty Theobald Gjerland, Leander Svea, Sondre Sandøy og Sunniva Ovidia Sandmark. Mats Flåtten har fungert som rådgiver og sekretær for komiteen.

Gjennom flere helger og ettermiddager har komiteen fått foredrag, faglige råd og innspill. Tusen takk til alle som har bidratt.

Nå er det opp til landsmøtet å diskutere, forbedre og behandle programmet.

Jeg gleder meg til å se det endelige resultatet. Ikke minst gleder jeg meg til at unge folkevalgte over hele landet kan bruke programmet til å farge Norge blått - igjen.

Oda Sivertsen,

Leder av programkomiteen

1	Innhold	
2	Kapittel 1 – En generasjonskontrakt på oppsigelse	3
3	Kapittel 2 – Nye grenser	5
4	Struktur.....	5
5	Kommunestrukturen	5
6	Regionstrukturen	6
7	Økonomi	6
8	Finansiering av kommunene	6
9	Kontroll på kommunekassen	7
10	Innbyggernes regning	7
11	Kapittel 3 – Frihet og ansvar	9
12	Grenser for politikk.....	9
13	Det skal ha noe å si hvem som styrer	9
14	Kommuner i tvangstrøyer	9
15	De som styrer	10
16	Kort vei til makta	10
17	Når kommunen står i veien	11
18	Byråkratiet i kommunen	11
19	Planer som erstatter politikk	11
20	En voksende administrasjon	12
21	Mulighetene i teknologien	12
22	Kapittel 4 – Velferd under press	13
23	Når omsorgsbehovene øker	13
24	Rekrutteringskrise.....	13
25	Psykisk helsehjelp som faktisk hjelper	14
26	En realistisk rusomsorg.....	14
27	Eskaleringen i rettighetsbaserte tjenester	15
28	En eldreomsorg under press	15
29	En endret oppvekst.....	16
30	Foreldrerollen	16
31	Barnehagene	17
32	Skolestrukturen	17
33	Før unge faller utenfor.....	17
34	Plass til studentene	18

35	Kapittel 5 – Et fragmentert samfunn	19
36	Et samfunnslim i oppløsning	19
37	Trygdefisering	19
38	Felles referanser	19
39	Felleskap etter skoletid	20
40	En feilslått integrering	20
41	Bosetting av flyktninger	20
42	Integrering	21
43	Kapittel 6 – Fremtidens lokalsamfunn	22
44	Frihet	22
45	Næringsliv.....	23
46	Turisme	23
47	Bykjernens død	23
48	Et tak over hodet	24
49	Bygge flere boliger	24
50	Bygge bedre boliger	24
51	Mobilitet	25
52	Mer kollektivtransport for pengene	25
53	En realistisk transportpolitikk	25
54	Mikromobilitet.....	26
55	Bærekraftige lokalsamfunn	26
56	Produksjon og bruk av kraft.....	26
57	Klima, natur og miljø	27
58	Når krisen inntreffer	27
59	Sikkerhet kommer først	27
60	Sikkerhet og bosetting i nord.....	28
61		
62		

Kapittel 1 – En generasjonskontrakt på oppsigelse

Norske lokalsamfunn er ikke blitt til av seg selv. De er bygget av generasjoner som har tatt ansvar før oss. Nå avgjøres det om dagens generasjoner vil gjøre det samme.

De siste tiårene har pilene for kommune-Norge pekt i riktig retning. Økonomien har vært god. Befolkningen har vokst. Og den sikkerhetspolitiske situasjonen har stort sett vært stabil.

Nå står Norge i en ny virkelighet.

Verden har på kort tid blir mer uforutsigbar, med større geopolitisk uro og nye sikkerhetspolitiske utfordringer. Norge må fokusere mer på grunnleggende nasjonale interesser. Det vil tvinge frem hardere prioriteringer – både nasjonalt og lokalt.

Eldrebølgen har allerede truffet mange kommuner. Færre skal stå i jobb for både å finansiere og levere tjenestene som flere vil være avhengige av. Ordninger som er bygget opp gjennom gode tider lar seg ikke lenger videreføre dersom kommunene fortsetter som før.

Problemet er at dagens spilleregler ikke er rigget for virkeligheten kommunene står i. Kommunene forventes å ta et større ansvar, men får ikke friheten til å prioritere.

Staten bestemmer både hva pengene skal brukes på og hvilke løsninger som er lov. Det forringer det lokale demokratiet og gjør det umulig for lokalpolitikere å prioritere det som er riktig i sin kommune.

Imens Norge har endret seg, har kommunekartet forblitt likt. Men en kommune med innbyggermasse på størrelse med en boligblokk har hverken nok folk eller penger til å løse de samme oppgavene som større kommuner. Det gjør tilbudet til innbyggerne dårligere, og forskjellene mellom folk større.

Prisen for dårlige prioriteringer betales nå.

Hvis vi ikke endrer kurs, risikerer vi for første gang siden 2. verdenskrig å overlate til neste generasjon et samfunn som er i dårligere stand enn det vi overtok.

Det er i praksis en oppsigelse av generasjonskontrakten som har ligget til grunn for utviklingen av det norske velferdssamfunnet.

Likevel utsettes fortsatt de vanskelige valgene. For mange lokalpolitikere har blikket festet på neste kommunevalg, ikke de neste generasjonene.

Dette programmet forsøker å gjøre det motsatte.

107 Unge Høyre mener de viktigste oppgavene til lokalpolitikkerne er å føre en ansvarlig og
108 bærekraftig økonomisk politikk, å gi befolkningen gode velferdstjenester, og å utvikle
109 lokalsamfunnene videre.

110

111 Målet med dette programmet er todelt. Vi vil både utfordre rammene som kommunene
112 styres etter. Men også gi konkrete løsninger på de utfordringene lokalpolitikere møter
113 fremover.

114

115 Ikke alle forslag vil være like relevante for alle kommuner. Men samlet peker de på en tydelig
116 retning: At kommunene må prioritere det viktigste først.

117

118 Dette er et program for hvordan man skal forvalte kommunene for de neste generasjonene –
119 ikke kun frem til neste valgperiode.

120

Kapittel 2 – Nye grenser

Struktur

Kommunestrukturen

Det norske lokaldemokratiet bygger på generalistkommuneprinsippet. Det betyr at alle kommuner i utgangspunktet skal ha ansvar for de samme oppgavene, og levere like gode tjenester til innbyggerne sine. Slik fungerer det ikke i dag.

I dag er mange kommuner for små til å levere gode velferdstjenester. Det blir vanskelig å bygge sterke nok fagmiljøer, ha nok kompetanse og organisere arbeidet effektivt. Når kommuner er for små, må de samarbeide mye med andre kommuner som leverer tjenester på vegne av dem. Det kan føre til at mange får tjenester i en annen kommune enn den de bor i, og at viktige beslutninger tas lenger unna innbyggerne.

Gårsdagens organisering er ikke rustet for å trygge fremtidens velferdssamfunn. Skal generalistkommuneprinsippet fungere i praksis, må kommunene være store nok til å håndtere ansvaret de har. Derfor mener Unge Høyre at kommunekartet må endres betraktelig. Erfaringer viser at frivillige kommunesammenslåinger alene ikke er nok. Når små kommuner over tid ikke leverer, må staten bruke sterkere virkemidler.

Unge Høyre vil:

- Tegne kommunekartet på nytt med mål om 200 kommuner i Norge.
- Bruke økonomiske insentiver for kommunesammenslåinger der det er nødvendig, og motsetningsvis vurdere økonomiske virkemidler mot kommuner som motsetter seg sammenslåing.
- Tvangssammenslå kommuner som over tid ikke leverer et tilstrekkelig godt tjenestetilbud.
- At alle kommuner som hovedregel skal ha minst 20 000 innbyggere.
- At staten dekker administrative kostnader ved kommunesammenslåinger, som ikke er lovpålagte
- Kraftig begrense bruk av interkommunale selskaper der oppgaver kan løses ved å få større kommuner.
- Avvikle interkommunale politiske råd som ikke gir bedre tjenester til innbyggerne.
- Ikke bruke lokale folkeavstemninger som avgjørende grunnlag for kommunesammenslåinger.
- At minstekrav for bystatus skal være minst 20 000 innbyggere i tettbygde steder. Minstekravet skal ha tilbakevirkende kraft der det ikke er kulturelle eller historiske årsaker til å beholde bystatus.
- At staten må godkjenne søknad om bystatus.

161

162 **Regionstrukturen**

163 Mange distriktsområder står overfor store utfordringer med fraflytting og aldrende
164 befolkning. I dag spres ofte offentlige ressurser tynt utover mange små steder. Resultatet er
165 at ingen steder blir sterke nok til å tilby gode tjenester eller arbeidsplasser.

166

167 Det skal være mulig å bo i hele landet. Men det betyr ikke at alle steder kan ha alle tjenester.
168 Det viktigste for spredt bosetting er å styrke byene og de regionale sentrene som kan betjene
169 omlandet rundt med offentlige tjenester og arbeidsplasser.

170

171 **Unge Høyre vil:**

- 172 • Legge ned fylkeskommunene og overføre oppgaver til staten og kommunene.
- 173 • Være positive til prøveprosjekt der oppgaver overføres fra fylkeskommuner til stat
174 eller kommuner.
- 175 • Styrke regionale sentre og småbyer i regioner.
- 176 • Prioritere lokalisering av statlige arbeidsplasser, utdanningstilbud, sykehus og
177 offentlige tjenester til regionale sentre.
- 178 • Flytte 5000 statlige arbeidsplasser ut av Oslo i neste stortingsperiode.
- 179 • Samle fagmiljøer og offentlige funksjoner i større regionsbyer fremfor å spre det tynt
180 utover.

181

182 **Økonomi**

183

184 **Finansiering av kommunene**

185 Kommunene finansieres i dag gjennom et komplisert inntektssystem som består av
186 rammetilskudd, øremerkede ordninger og en rekke særskilte tilskudd. Over tid har systemet
187 blitt mer detaljert og uoversiktlig, og gitt kommunene mindre rom til å prioritere midlene
188 selv. Samtidig har staten i flere tilfeller overført nye oppgaver til kommunen, uten å følge opp
189 med tilstrekkelig penger til å dekke kostnadene.

190

191 Unge Høyre mener finansieringen av kommunene bør være enklere og mer forutsigbar.
192 Kommunene må i større grad få frihet til å prioritere midlene selv. Staten må også bli
193 tydeligere på sine egne prioriteringer, og kan ikke redde de kommunale budsjettene hver
194 gang de ikke går opp. Kommunene får allerede nok penger av staten, men dagens system
195 fordeler ressursene på en måte som ofte gir dårlige incentiver til å drive effektivt.

196

197 **Unge Høyre vil:**

- 198 • Kraftig redusere bruk av øremerkede tilskudd og gi kommunene større frihet til å
199 prioritere midlene selv.
- 200 • At nye oppgaver som overføres til kommunene følger med nødvendig finansiering.
- 201 • At staten tar det økonomiske ansvaret når manglende kapasitet i statlige tjenester
202 fører til økte kostnader for kommunen.
- 203 • Unngå å gi ekstraordinære statlige driftstilskudd til kommunene.

- 204 • Begrense inntektsutjevning for å insentivere til lokal verdiskaping.
- 205 • Gi kommunene økt frihet til å redusere skatte- og avgiftsnivået til innbyggerne.
- 206 • Fjerne særskilte tilskudd i inntektssystemet til kommunene, som distriktstilskudd til
- 207 kommuner i Sør-Norge og tilskudd til vekstkommuner.
- 208 • Knytte storbytilskuddet til reguleringstakt, slik at store kommuner som ikke regulerer
- 209 tilstrekkelig med boliger, får redusert, statlig støtte.

210

211 **Kontroll på kommunekassen**

212 Mange kommuner har over tid bygget opp høy gjeld og brukt midlertidige inntekter til varige
213 utgifter. Det gjør kommuneøkonomien mer sårbar og skyver kostnader over på fremtidige
214 generasjoner. For Unge Høyre er det viktig at kommunene fører en ansvarlig økonomisk
215 politikk hvor budsjettene er bærekraftige over tid. Derfor bør kommunene styre seg selv
216 etter tydeligere økonomiske prinsipper som sikrer ansvarlig bruk av kommunens penger.

217

218 God økonomistyring handler også om hvordan kommunen bruker verdiene de allerede eier.
219 Mange kommuner eier store mengder bygg, eiendom og tomter. Ofte er disse eiendommene
220 dårlig utnyttet eller binder opp kapital som kunne vært bedre brukt på tjenester til
221 innbyggerne. Unge Høyre mener kommunene må forvalte eiendom mer profesjonelt, og
222 være tydeligere på hva de faktisk trenger å eie selv.

223

224 **Unge Høyre vil:**

- 225 • Innføre tydelige finansielle regler i kommunene, for eksempel krav om egenkapital og
- 226 øvre grense for gjeldsgrad for inneværende periode.
- 227 • I hovedsak bruke disposisjonsfond til uforutsette hendelser og investeringer, ikke til å
- 228 finansiere varig drift.
- 229 • Selge eiendommer og bygg som kommunen ikke har behov for, og omregulere tomter
- 230 før salg for å øke markedsverdi.
- 231 • Leie lokaler og oppgradere eksisterende bygg fremfor å bygge eller kjøpe nytt.
- 232 • At større byggeprosjekter alltid kvalitetssikres eksternt for å få en uavhengig
- 233 vurdering av kostnader, nytte og risiko før bygging startes.
- 234 • Kraftig begrense kommunens eierskap i selskap der markedet fungerer, og
- 235 samfunnsnyttens er begrenset.

236 fd

237 **Innbyggernes regning**

238 Kommunenes tjenester finansieres i stor grad av innbyggerne selv gjennom skatter, gebyrer
239 og avgifter. Likevel har mange kommuner over tid økt denne belastningen for å dekke økende
240 utgifter. Resultatet er at den totale regningen fra kommunen til innbyggerne stadig vokser.

241

242 Unge Høyre mener kommunene må ta større ansvar for egne prioriteringer. Høyere skatter
243 og avgifter skal aldri være første løsning når kommuneøkonomien er presset. Innbyggerne
244 skal kunne forvente at kostnadene holdes nede der det er mulig og ikke økes brått, slik at de
245 får frihet til å bruke pengene sine slik de vil.

246

247 **Unge Høyre vil:**

- 248
- 249
- 250
- 251
- 252
- 253
- 254
- 255
- 256
- Gjennomgå kommunale gebyrer og avgifter med mål å redusere dem, blant annet ved bruk av eksterne gjennomganger.
 - Si nei til innføring av eiendomsskatt.
 - Raskest mulig fjerne eiendomsskatt i kommuner som allerede har innført det, og redusere eiendomsskatt på boliger med lavest verdi først.
 - Hindre gebyrsjokk fra kommunen ved å midlertidig dekke deler av kraftige kostnadsøkninger i selvkostgebyrer.
 - Jobbe for at byggesaksgebyrer ikke overstiger kommunens faktiske kostnader knyttet til behandlingen av byggesaken.

257

Kapittel 3 – Frihet og ansvar

Grenser for politikk

I mange kommunestyre brukes det betydelig tid, penger og politisk kapital på saker langt utenom kjerneoppgavene til kommunen. Lokalpolitikken bør i størst grad handle om hvordan man påvirker innbyggernes hverdag. Ikke om symbolske vedtak eller globale spørsmål som kommunen uansett ikke kan påvirke.

Når kommunen påtar seg stadig flere oppgaver, svekkes evnen til å gjøre det viktigste godt nok. Unge Høyre mener at det finnes grenser for politikk – også lokalt. Kommunestyrene hverken kan eller bør løse alle problemer, og hvert fall ikke i utenrikspolitikken. Familier, frivilligheten og næringslivet må også få rom til å ta sitt ansvar i lokalsamfunnet.

Unge Høyre vil:

- At kommunen ikke skal eie eller drifte mer enn nødvendig, men heller åpne for å la frivillige, ideelle og private aktører ta over flere av oppgavene.
- Unngå at kommunen tar på seg oppgaver som familier, frivilligheten eller næringslivet kan og vil løse selv.
- Ikke føre utenrikspolitikk i kommunestyret, for eksempel ved å avvikle ordninger med vennskapsbyer.
- Ikke bruke kommunale innkjøp til utenrikspolitiske, symbolske markeringer.
- I hovedsak ikke gå utover statlige minstesatser og krav.

Det skal ha noe å si hvem som styrer

Kommuner i tvangstrøyer

Handlingsrommet til kommunene har krympet. Stadig flere krav, forskrifter, normer og øremerkinger fra staten binder opp midler og vanskeliggjør lokale prioriteringer. Lokalpolitikk skal handle om prioriteringer og utvikling, ikke om hvem som best forvalter statlige og fylkeskommunale pålegg. Skal det lokale demokratiet ha legitimitet, må kommunene ha frihet til å prioritere annerledes.

Unge Høyre vil redusere detaljstyringen og gi lokalpolitikkerne større frihet til å prioritere selv. Det kan føre til større forskjeller mellom kommuner. Men det er også en nødvendig forutsetning for at lokaldemokratiet skal fungere. Frihet til å velge annerledes må følges av et ansvar for resultatene.

Unge Høyre vil:

- Stoppe innføring av nye statlige krav og regler til det er gjort en full gjennomgang av dagens regelverk.
- Fjerne dobbeltreguleringer og utdaterte krav.
- Gi kommunene større frihet til å velge selv hvordan de løser tjenestene sine.

- 300 • Åpne for flere pilotprosjekter.
- 301 • Sette frister for statlige innsigelser for å begrense forsinkelser.
- 302 • Gjennomgå og redusere innsigelsesretten til statlige etater i kommunale plansaker.
- 303 • At statlige innsigelser skal begrenses til konkrete deler av planforslaget, og ikke kunne
- 304 stanse hele planprosesser uten særskilt begrunnelse.

305 **De som styrer**

306 Lokaldemokratiet forutsetter tydelig politisk ansvar. Innbyggerne skal vite hvem som har
307 makt, hvem som tar beslutningen og hvem som skal holdes ansvarlig. Samtidig skal
308 kommunepolitikere være folkevalgte, ikke en egen yrkesgruppe med særordninger.

309
310 Godtgjørelser og politiske strukturer skal ikke utformes etter hva som er mest komfortabelt
311 for dem som sitter med makten. Men etter hva som gir best styring for innbyggerne.

312
313 Unge Høyre vil styrke det politiske ansvaret og tydeliggjøre rollefordelingen mellom politikk
314 og administrasjon.

315

316 **Unge Høyre vil:**

- 317 • Videreføre dagens parlamentariske styringsmodell med byråd i Oslo, Bergen og
- 318 Trondheim.
- 319 • Jobbe for parlamentarisk styremodell i kommuner med over 100 000 innbyggere.
- 320 • Hindre at lokalpolitikere vedtar særordninger eller økonomiske fordeler for seg selv
- 321 som ikke er nødvendig for å utøve vervet.
- 322 • Ha nasjonale, veiledende satser for godtgjørelse av folkevalgte verv.
- 323 • Tilpasse og begrense antallet heltidspolitikere til kommunens behov.
- 324 • At folkevalgte som studerer i andre kommuner enn den de er folkeregistrert i får
- 325 dekket reise i forbindelse med folkevalgte forpliktelser.

326

327 **Kort vei til makta**

328 Lokaldemokratiet fungerer best når innbyggerne forstår hva som skjer og har reelle
329 muligheter til å påvirke lokalsamfunnet sitt. Unge Høyre mener lokaldemokratiet må være
330 åpent, forståelig og tilgjengelig.

331

332 **Unge Høyre vil:**

- 333 • Forenkle regelverk og saksbehandlingsprosesser som hindrer lokale initiativ fra
- 334 innbyggere og frivillige.
- 335 • Bruke innbyggerundersøkelser og folkemøter som supplement til representativt
- 336 demokrati.
- 337 • Ikke åpne for å stryke kandidater ved kommunevalg.
- 338 • Som hovedregel streame kommunestyre- og formannskapsmøter.
- 339 • La kommuner selv bestemme hvilke kommunale råd de skal ha.
- 340 • Sikre klart språk og tydelig saksoppsett i politiske saker.
- 341 • Gi velgerne større mulighet til å påvirke sammensetningen av valglistene i
- 342 fylkestingsvalg, gjennom personstemmer.

343

Når kommunen står i veien

Byråkratiet i kommunen

Kommunene oppleves ofte som en flaskehals hver gang man trenger noe. Lange behandlingstider, uklare prosesser og mye byråkrati gjør det vanskelig både for innbyggere og næringsliv å få gjennomført sine planer.

Unge Høyre mener kommunen skal være en problemløser, ikke et hinder. Saksbehandlingen må bli raskere, enklere og mer forutsigbar. Veien inn til kommunen må være tydeligere, og innbyggerne skal ikke bære konsekvensene av at kommunen organiserer seg dårlig.

Unge Høyre vil:

- Digitalisere flere kontaktpunkter med kommunen, blant annet med digitale løsninger der innbyggere og næringsliv kan følge saken sin i sanntid.
- Opprette én inngang til kommunen der kommunen selv sørger for å sende henvendelsen videre til riktig sted.
- Redusere politisk behandling av enkeltsaker som ikke er prinsipielle, og la administrasjonen avgjøre flere saker.
- Redusere unødvendige hindringer for å utvikle sin egen eiendom, blant annet gjennom enklere omreguleringer av tomter.
- Forenkle og effektivisere anbudsprosesser slik at kommunen raskere kan ta i bruk gode løsninger fra private aktører.
- Innføre en "én inn - tre ut"-regel der tre reguleringer må fjernes for hver nye regulering som innføres.

Planer som erstatter politikk

Mange kommuner styres etter et stort antall planer, strategier og temadokumenter. Disse er både ressurskrevende å utarbeide og krevende å bruke som faktiske verktøy å styre kommunen etter.

For mange mål og planer gjør styringen uklar. Når alt er prioritert, er i realiteten ingenting det. Unge Høyre mener planer i en kommune skal være styringsdokumenter, ikke symbolske vedtak.

Unge Høyre vil:

- Redusere antallet planer og strategidokumenter kommunen styrer etter.
- Fjerne mål og satsinger som ligger utenfor kommunens ansvarsområde.
- Samle mål i færre styringsdokumenter.
- Sikre at vedtatte mål følges opp både administrativt og politisk.

383

384 **En voksende administrasjon**

385 Kommunene er avhengige av dyktige ansatte for å levere gode tjenester, og må være
386 attraktive arbeidsgivere for å få det til. Samtidig har veksten i administrasjonen i mange
387 kommuner vært mye høyere enn nødvendig.

388

389 Kommunene skal ikke bygge opp administrative lag som trekker arbeidskraft bort fra
390 kjerneoppgavene, eller fra det private næringslivet i kommunen. Ressursene må brukes der
391 de skaper mest verdi.

392

393 **Unge Høyre vil:**

- 394 • At veksten i antall kommunalt ansatte over tid ikke skal overstige befolkningsveksten.
- 395 • Prioritere bemanning i kjerneoppgaver fremfor vekst i administrasjon.
- 396 • Bruke ansettelsesstopp og sluttpakker som virkemiddel for å redusere antall ansatte i
397 administrasjonen.
- 398 • At ledere i kommunen bruker virkemidlene de har for å si opp ansatte som ikke
399 leverer.
- 400 • Fjerne overflødig stillingsvern for ansatte i kommuner og fylker.

401

402 **Mulighetene i teknologien**

403 Teknologien utvikler seg raskere enn noen gang før. Det gir kommunene nye muligheter til å
404 jobbe smartere og levere bedre tjenester. Når teknologien brukes på en god måte, kan
405 digitale løsninger forenkle hverdagen til innbyggerne, redusere byråkrati og frigjøre tid og
406 ressurser til kjerneoppgavene.

407

408 Samtidig samles stadig mer makt hos noen få globale teknologiselskaper, og kommunene må
409 være bevisste på denne konsentrasjonen. Teknologien skal styrke tjenestene, ikke gjøre dem
410 avhengige av beslutninger tatt utenfor kommunenes kontroll.

411

412 **Unge Høyre vil:**

- 413 • Automatisere enkle oppgaver der det gir raskere og billigere saksbehandling.
- 414 • Ta i bruk kunstig intelligens i saksbehandling der det kan frigjøre tid til
415 kjerneoppgaver.
- 416 • Sikre at kommunen har kontroll over egne data og stille tydelige krav til datasikkerhet
417 og personvern i alle digitale anskaffelser.
- 418 • At alle innbyggere skal kunne bruke kommunens tjenester, også de med lav digital
419 kompetanse.

420

Kapittel 4 – Velferd under press

Når omsorgsbehovene øker

Velferdstjenestene i kommunene er allerede under stort press, og presset vil bare øke i årene fremover. Det blir flere eldre, behovene øker og færre er i arbeid. Samtidig sliter mange kommuner med tilgang på arbeidskraft og rekruttering til viktige velferdstjenester.

Når ressursene blir knappere, må kommunene prioritere tydeligere. Over tid har det vokst frem forventninger om svært høy standard og stadig mer omfattende tjenester. I fremtiden må velferdstjenestene i større grad innrettes slik at de fungerer godt for mange, ikke bygges ut til stadig mer kostbare løsninger.

I enkelte tilfeller kan enkeltvedtak eller tiltak for én bruker bli så omfattende at de binder opp store deler av kommunens budsjett. Det kan føre til at ressursene som ellers kunne kommet mange innbyggere til gode, blir kraftig redusert. Når kostnadene ved enkelte tjenester blir svært høye, kan det gå direkte utover andre viktige tilbud i kommunen.

Skal velferdsmodellen være bærekraftig også i fremtiden, må tjenestene organiseres mer nøkternt og prioriteres tydeligere. Kommunene må i større grad legge til grunn løsninger som gir gode tjenester innenfor realistiske rammer.

Rekrutteringskrise

Kommunene mangler allerede i dag ansatte til helse- og omsorgstjenester. Behovet vil fortsette med å øke kraftig i årene som kommer. Flere eldre, større omsorgsbehov og færre i jobb gjør at kampen om arbeidskraft blir stadig hardere.

Skal kommunene kunne levere gode tjenester i fremtiden må flere utdannes, samtidig som kompetansen deres brukes bedre. I dag utdanner mange seg til helse- og omsorgsyrker, men altfor få nyutdannede begynner med å jobbe innen helse og omsorg. Unge Høyre mener løsningen ikke bare er flere ansatte, men bedre organisering av arbeidet.

Unge Høyre vil:

- Åpne for mer fleksible turnusordninger, som turnusordninger med lengre arbeidsperioder og mer fri.
- Gjøre det enklere å rekruttere tilbake helsepersonell som har forlatt sektoren.
- Løse flest mulige oppgaver som ikke krever helsefaglig kompetanse av andre ansatte enn helsepersonell.
- Samarbeide med utdanningsinstitusjoner om praksisplasser underveis i utdanningen.
- Gi ansatte mulighet til videreutdanning mot bindingstid i kommunen.
- Tilby sommerjobber til unge innen helse og omsorg for å avlaste i ferier, helger og kvelder for å rekruttere flere til sektoren.
- Dele ut bonus til ansatte på institusjoner med lavt sykefravær etter modell fra Lillestrøm.

- Sørge for at kommunalt ansatte som jobber med barn og eldre behersker norsk godt.
- Ta bedre i bruk ambulerende tjenester der en spesiell fagkompetanse ikke trengs hele dagen.

Psykisk helsehjelp som faktisk hjelper

Aldri før har Norge brukt så mye ressurser på unges psykiske helse, men likevel rapporterer mange unge at de ikke har det bedre. Det tyder på at mer penger alene ikke er løsningen, og at all hjelp ikke nødvendigvis er god hjelp.

I dag har kommunene ansvar for å hjelpe unge med milde psykiske plager, imens barne- og ungdomspsykiatrien (BUP) skal behandle de mest alvorlige tilfellene. I praksis er grensen ofte uklar. Resultatet er lange ventelister og feil bruk av kompetanse.

I dag finnes mange lavterskeltilbud, men flere overlapper og samarbeider dårlig med kommunen og de andre aktørene. Når systemene blir for fragmenterte, risikerer unge å falle mellom flere tilbud i stedet for å få riktig hjelp. Derfor mener Unge Høyre at ressursene må samles der ungdom faktisk er, og brukes på tiltak som faktisk virker.

Unge Høyre vil:

- Prioritere kapasitet til oppfølging som kan hjelpe flere med å komme raskere tilbake i arbeid eller utdanning, fremfor utredning av milde symptomer.
- Samle mer av den psykiske helsehjelpen for unge i skolehelsetjenesten i stedet for å fragmentere tilbudene.
- Jobbe for bedre samarbeid og tydeligere ansvarsfordeling mellom kommunen, BUP og DPS gjennom et felles psykisk helsemottak etter pilotprosjektet «Én vei inn» i Vestfold.
- Redusere antallet offentlig finansierte kartlegginger og undersøkelser av unges psykiske helse.
- Stille tydeligere krav til frivillige organisasjoner som mottar støtte til psykisk helsebehandling.
- I større grad bruke tjenestekjøp fremfor tilskuddsordninger der frivillige organisasjoner leverer gode tjenester.

En realistisk rusomsorg

Rusavhengighet er et stort problem, både for den enkelte og for menneskene rundt. Ingen skal rekrutteres til rus, men de som allerede sliter skal ikke møtes med passivitet.

Unge Høyre mener rusomsorgen både skal forebygge, hjelpe og gi folk muligheten til å ta ansvar for sine egne liv igjen. Målet må være at flere kommer ut av avhengigheten, men også ha et verdig tilbud til de som ikke gjør det

Unge Høyre vil:

- Jobbe for bedre samarbeid og tydeligere ansvarsfordeling mellom kommunal rusomsorg og spesialisthelsetjenesten før og etter behandlingsopphold.

- 508 • Styrke forebygging gjennom samarbeid mellom skole, politi, helsetjenester og
- 509 frivilligheten.
- 510 • Ta i bruk frivillige, ideelle og private aktører som supplement til kommunale tjenester
- 511 i rusomsorgen.
- 512 • Ha hyppig utdeling av brukerutstyr og motgift som Nalokson for å forebygge smitte av
- 513 sykdommer og overdoser.
- 514 • Ha bedre spredning av tilbud til rusavhengige for å unngå belastning i enkeltområder.
- 515 • Være positive til sprøyte- og røykerom for rusavhengige for å unngå overdoser.
- 516 • Ha et godt ettervernstilbud med oppfølging for bolig, arbeid og aktivitet som en del
- 517 av rehabiliteringen.
- 518 • Opprette teststasjoner hvor rusmiddelavhengige kan sjekke stoffene for farlige midler.
- 519 • Etterstrebe at alle storbyer med åpne russcener skal ha minst ett brukerrom.
- 520 • Sikre at elever får alderstilpasset og faglig oppdatert undervisning om rus og
- 521 avhengighet gjennom grunnskolen og videregående opplæring.
- 522

523 **Eskaleringen i rettighetsbaserte tjenester**

524 Antallet diagnoser og rettighetsbaserte tjenester har økt kraftig de siste årene. Flere unge får

525 vedtak som utløser omfattende kommunale tjenester. I enkelte tilfeller kan enkeltvedtak bli

526 så kostbare at de binder opp store deler av kommunens budsjett, og at hele tjenestetilbudet

527 reduseres for de øvrige innbyggerne.

528

529 Unge Høyre mener at rettighetsbaserte tjenester må innrettes slik at de treffer dem med

530 størst behov. Det krever bedre vurderinger av faktiske behov og prioriteringer av løsninger

531 som kommer flere til gode.

532

533 **Unge Høyre vil:**

- 534 • Basere tildeling av rettighetsbaserte tjenester etter dokumentasjon på behov, ikke
- 535 diagnose.
- 536 • Bruke rammefinansierte ordninger der det er mulig, slik at ressursene fordeles
- 537 mellom dem som har behov.
- 538 • Prioritere kollektive løsninger der det er mulig, fremfor individuelle tiltak.
- 539 • Stramme inn praktisering av tilrettelagt skoleskyss slik at ordningen forbeholdes
- 540 elever med reelle behov.
- 541 • Jevnlig revurdere vedtak om BPA og andre ressurskrevende tjenester for å sikre at
- 542 behovet fortsatt er til stede.
- 543

544 **En eldreomsorg under press**

545 Eldrebølgen er ikke lenger en fjern virkelighet. Flere lever lengre, samtidig blir det færre i

546 arbeid bak hver pensjonist. Kommunene har ikke kapasitet til å bygge ut eldreomsorgen i takt

547 med de økte behovene. Det fører både til store kostnader for kommunene, og at man i større

548 grad må prioritere hvilken hjelp kommunen kan gi.

549

550 **Unge Høyre vil:**

- 551 • Stoppe utviklingen der stadig mer av omsorgen for eldre forventes løst av kommunen
- 552 alene, og la familie og frivillige ta en større rolle.

- 553 • Ta i bruk omsorgsteknologi som trygghetsalarmer og sensorer for å avlaste
- 554 personalet.
- 555 • Bruke ansatte med riktig kompetanse til riktige oppgaver.
- 556 • Åpne for konkurranse om drift av tjenester der det kan gi minst like god kvalitet til
- 557 lavere kostnad.
- 558 • Innføre mulighet for alkoholservering i eldreomsorgen, så langt det lar seg gjøre.
- 559 • Innføre krav om botid i kommunen før du kan få tildelt kommunal bolig.
- 560 • Jobbe for flere alternative boformer for eldre.
- 561

562 **En endret oppvekst**

563

564 **Foreldrerollen**

565 De siste årene har det kommet en urealistisk forventning til hvilken rolle det offentlige skal

566 spille i oppveksten. Foreldre prioriterer mindre tid til oppfølging, og mer av ansvaret dyttes

567 over på det offentlige. Unge Høyre mener at man må være tydelig på hva som er foreldrenes

568 ansvar, og hva som er det offentliges ansvar.

569

570 **Unge Høyre vil:**

- 571 • Unngå at kommunen overtar oppgaver som naturlig ligger til hjemmet.
- 572 • Styrke lærere og barnehageansattes autoritet i møte med elever og foreldre.
- 573 • Tydeliggjøre foreldrenes ansvar for oppfølging av egne barn.
- 574 • Redusere oppgaver i skole og barnehage som går mer på oppfølging av foreldre enn
- 575 av barna.
- 576 • At foreldre alltid skal bli varslet når elever ikke møter til.
- 577

578 **Barnelivet**

579 Boksen går og trampoline er byttet ut med TikTok. Digitale medier tar en stadig større plass i

580 barns hverdag. Når mer av barndommen foregår foran en skjerm, går det utover sosial

581 trening gjennom leking, og evnen til å håndtere motgang. Unge Høyre vil derfor styrke

582 arenaene der barn møtes fysisk.

583

584 **Unge Høyre vil:**

- 585 • Barnehagen skal som hovedregel være skjermfri, og bruken av skjerm i skolen skal
- 586 begrenses.
- 587 • Innføre mobilfri grunnskole og SFO.
- 588 • Prioritere fysiske læremidler, særlig til de laveste klassetrinnene.
- 589 • Holde skolegårder åpne for lek etter skoletid.
- 590 • Være positive til flere fritidstilbud i frivillig regi.
- 591 • Senke terskelen for å drive med idrett og fritidsaktiviteter, blant annet ved å støtte
- 592 gratis utlånsordninger.
- 593 • Prioritere mer fleksible åpningstider på SFO fremfor gratis eller billigere SFO.
- 594 • Bruke mer av den frivillige kapasiteten hos eldre i roller som for eksempel
- 595 skolebibliotekarere.
- 596 • Innføre obligatorisk lesekvartar hver dag for 1. og 2. klasse.

597 **Barnehagene**

598 Barnehagen er for mange barn det første møtet med fellesskapet, og en viktig arena for
599 barnas språk, sosiale utvikling og forberedelsene til skolestart. Mange foreldre har lyst til å ha
600 barna sine i barnehage, men opplever at systemet kan være vanskelig å orientere seg i.

601
602 Unge Høyre mener barnehagetilbudet skal være godt, fleksibelt og tilpasset familienes
603 hverdag. For foreldrene er det viktigste at kvaliteten er god og at tilbudet fungerer i praksis.
604 Ikke hvem som eier barnehagen.

605

606 **Unge Høyre vil:**

- 607 • Verne om mangfoldet av kommunale, private og ideelle barnehager.
- 608 • Tydeliggjøre barnehagenes rolle i å forberede barn på skolestart, særlig gjennom
609 språk og sosiale ferdigheter.
- 610 • Offentliggjøre løpende oversikter over hvilke barnehager som har ledige plasser.
- 611 • Ha mer fleksible åpningstider i barnehagen der foreldre trenger det.
- 612 • Trappe opp til rullerende barnehageopptak.

613

614 **Skolestrukturen**

615 Skolen skal sikre at elevene blir forberedt på livet etter endt skolegang. I dag møter elever
616 helt ulike skoletilbud, blant annet etter hvilken kommune de vokser opp i. Skoler med få
617 elever har ofte for få ansatte til å ha gode fagmiljøer, og mangler ressursene til å gi et bredt
618 nok tilbud av fag og linjer til elevene.

619

620 Skoletilbudet er en utfordring i mange små kommuner, men elevtallene faller også i de
621 største byene. Skal alle elever få god nok undervisning må skolestrukturen tilpasses
622 befolkningsutviklingen bedre.

623

624 **Unge Høyre vil:**

- 625 • Innføre fritt skolevalg i alle fylker slik at elever kan velge skolen de går på selv.
- 626 • Tilpasse skolestrukturer til elevtall og slå sammen eller avvikle svært små skoler.
- 627 • Legge ned alle ordinære skoler med færre enn 100 skoleelever, der det er geografisk
628 hensiktsmessig.
- 629 • Prioritere å oppgradere eksisterende skolebygg fremfor å bygge ut nye.

630

631 **Før unge faller utenfor**

632 Ikke alle barn i Norge har en god oppvekst. Noen opplever omsorgssvikt, har psykiske
633 problemer eller vokser opp i familier med store problemer. Når hjelpen kommer for sent, kan
634 problemene vokse seg for store til å løse.

635

636 Barnevernet skal være et sikkerhetsnett for barn som ikke har det bra hjemme. Dessverre
637 skjer det gang på gang at systemet reagerer for sent, og at barna ikke får god nok oppfølging
638 når de først er i kontakt med barnevernet.

639

640 Noen barn faller utenfor skole og samfunnet, og ender opp i kriminelle miljøer. Dersom
641 hjelpen tilbake inn i samfunnet kommer for sent, blir problemene større. Unge Høyre mener

innsatsen må bli mer forpliktende. Barn og unge skal ikke falle mellom stoler fordi systemet rundt dem er dårlig organisert.

Unge Høyre vil:

- Sikre at både offentlige, ideelle og private aktører kan bidra i barnevernet for å ha god nok kapasitet.
- Stoppe praksisen der barn i barnevernet med alvorlige psykiske problemer eller rusutfordringer ikke får nødvendig behandling.
- Rekruttere flere ansatte til barnevernet med annen relevant erfaring, som fra helse, skole, politi eller sosialt arbeid.
- Jobbe for å informere befolkningen om barnevernets arbeid for å bygge tillit, blant annet på andre språk.
- Satser på ordninger med én-til-én oppfølging for utsatt ungdom til flere kommuner, og jobbe for at personvernreglene ikke står i veien for ordningen.
- Styrke samarbeidet mellom skole, politi, barnevern og kommune om oppfølging av utsatt ungdom.
- Prioritere oppsøkende ungdomsarbeid på uformelle møteplasser som kjøpesentre, kollektivknutepunkt og serveringssteder.
- Gi flere ungdom sommerjobb og deltidsjobb gjennom kommunale og private samarbeid.
- Følge opp hele familier i utsatte situasjoner, særlig der barn risikerer å vokse opp i vedvarende utenforskap.
- Sørge for at kommunale boliger er midlertidige løsninger på vei inn i det ordinære boligmarkedet.
- Fjerne taushetsplikten mellom skole, politi og barnevern, der det er hensiktsmessig.

Plass til studentene

Mange unge flytter til en ny kommune for å studere, men blir ofte stående på utsiden av både arbeidslivet og lokalsamfunnet. Det er ofte krevende å finne bolig og relevant arbeid ved siden av studiene.

Samtidig ønsker mange kommuner at studenter skal bli værende etter endt utdanning, uten å legge godt nok til rette for det. Det viktigste for å få flere til å bli, er å gjøre det enklere å finne bolig og få relevant arbeidserfaring under studietiden.

Unge Høyre vil:

- Gi insentiver for at studenter melder flytting til studiekommunen.
- Bygge flere studentboliger.
- Åpne kommunen for skriveplasser, praksisplasser og mastersamarbeid.
- Samarbeide med næringslivet for å gi studenter relevant arbeidserfaring under studietiden, og legge opp til flere trainee- og graduate-løp for ferdigutdannede.

Kapittel 5 – Et fragmentert samfunn

Et samfunnslim i oppløsning

Flere i dag står utenfor arbeid, utenfor utdanning, og generelt utenfor fellesskapet i samfunnet. Utenforskap rammer den enkelte hardt, men svekker også bærekraften i hele velferdssystemet. Når færre bidrar og flere mottar, settes generasjonskontrakten under press.

Samtidig svekkes tilliten og fellesskapsfølelsen i lokalsamfunnene. De økonomiske og sosiale forskjellene øker. Flere lever i parallelle miljøer med lite kontakt med storsamfunnet. Felles arenaer mister sin betydning.

Over tid utfordres selve grunnlaget for det norske tillitssamfunnet. Uten en felles kulturell forståelse som binder oss sammen, risikerer vi å fragmentere samfunnet vårt.

Trygdefisering

Dårlig økonomi, lav utdanning og høy arbeidsledighet preger en større andel av befolkningen i enkelte regioner og kommuner. Når flere blir stående utenfor arbeid over tid, øker risikoen for at sosiale forskjeller går i arv.

Utenforskap kan skape sosial uro, men fratar også innbyggerne muligheten til å leve livet man ønsker. Derfor vil Unge Høyre gi flere muligheten til å løse sine egne problemer. Langvarig avhengighet av kommunale tjenester bidrar til å sementere utenforskap. Unge Høyre mener at hjelp skal være målrettet og midlertidig, ikke bli en permanent løsning.

Unge Høyre vil:

- Legge sosialhjelpsnivået tett mot statlige satser for å unngå flytteinsentiver mellom kommuner.
- Tydeliggjøre at sosialhjelp skal være en midlertidig støtte, ikke en varig inntekt.
- Sørge for at samlet nivå på kommunale ytelser ikke overstiger hva man normalt hadde tjent i en jobb.
- Stramme inn aktivitetskravene for mottak av kommunale ytelser, og sørge for at aktivitetene faktisk gir verdi.

Felles referanser

Den norske kulturarven gir oss et felles utgangspunkt å holde fast i. I en tid preget av fragmentering og et mer polarisert ordskifte, blir det viktigere å være bevisst på hva som utgjør norsk kulturarv.

Unge Høyre mener at vi må erkjenne og løfte frem verkene, historiene og uttrykkene som har formet samfunnet vårt. Ikke for å stenge noe ute, men for å gi alle som bor i Norge noe å tre inn i og føle eierskap til.

I et lite land hvor de samme kulturelle miljøene både forvalter og mottar midler, står tilliten til kulturpolitikken i spill. Unge Høyre mener kulturlivet trenger flere finansieringskilder og et bredere eierskap dersom det skal stå stødigere over tid.

Unge Høyre vil:

- Utarbeide en lokal pensumliste som kan brukes i skoleløpet.
- Være positive til kulturarrangementer som formidler norsk historie og kulturarv, som skolegudstjenester.
- Legge bedre til rette for private sponsorer, kulturfond og generelt samarbeid mellom kultur og andre aktører i lokalsamfunnet.
- Gjøre det enklere for frivillige og private å arrangere kulturarrangementer i det offentlige rom

Fellesskap etter skoletid

For mange barn og unge er fritidstilbudene deres viktigste møte med lokalsamfunnet. Det er her man møtes på tvers av bakgrunn, lærer å ta ansvar og får felles referanser. Når slike møteplasser svekkes, risikerer vi at fellesskapet også gjør det.

Breddeidrett og lavterskeltilbud innen kultur gir flere mulighet til å delta, særlig unge som ellers kan falle utenfor. Unge Høyre mener kommunens viktigste oppgave er å samarbeide med og gi rom til frivillige. Samtidig skal kommunen også bidra til å inkludere barn og unge som ellers ikke finner veien inn i fritidstilbudene på egen hånd.

Unge Høyre vil:

- I større grad prioritere idretts- og fritidstilbud som gir mest mulig glede og aktivitet ut fra hver skattekrone.
- Jobbe for å redusere kostnader for deltakelse i idretts- og kulturtilbud for barn og unge.
- Prioritere bygging og oppgradering av idrettsanlegg som gir aktivitet til flest mulig barn og unge.
- Gjøre det enklere for frivillige organisasjoner å starte og drive idretts- og kulturtilbud for barn og unge.
- Sørge for at kommunale lokaler som skoler, kulturhus og idrettshaller kan brukes av frivillige aktører utenfor skoletid.
- Gi barne- og ungdomsidrett forrang ved fordeling av treningstid i kommunale anlegg.
- Jobbe for flere helårs idrettsanlegg, for eksempel kunstgressbaner.

En feilslått integrering

Bosetting av flyktninger

God integrering forutsetter at kommunene har kapasitet til å følge opp dem som bosettes. I dag bosettes flyktninger ofte uten tilstrekkelig hensyn til kommunens mulighet til å tilby bolig, arbeid og tett oppfølging.

768 Når bosettingspolitikken ikke tar hensyn til kommunens kapasitet, risikerer vi å bygge opp
769 parallellsamfunn med dårlige muligheter for en utvei. Unge Høyre mener derfor at
770 bosettingspolitikken må bli mer realistisk.

771

772 **Unge Høyre vil:**

- 773 • Ikke bosette flere flyktninger enn kommunen har kapasitet til å integrere.
- 774 • Bosette enslige mindreårige flyktninger i kommuner som har kapasitet til tett
775 oppfølging.
- 776 • Fordele kommunale boliger på ulike størrelser over flere områder i kommunen.

777

778 **Integrering**

779 Mange kommuner opplever et betydelig integreringsetterslep. I mange år har politikere hatt
780 berøringsangst, og man har ikke turt å definere hvilke krav og forventninger man skal ha til
781 flyktninger. Resultatet er økende utenforskap, parallellsamfunn og store forskjeller.

782

783 Dagens system mangler tydelige forventninger, sterke nok insentiver til arbeid og god nok
784 oppfølging av både barn og foreldre. Skal integreringen lykkes bedre, må politikken forebygge
785 utenforskap og stille tydeligere krav til deltakelse fra dag én.

786

787 **Unge Høyre vil:**

- 788 • Måle kommunens integreringsresultater over tid.
- 789 • Stille tydeligere krav til deltakelse i norskopplæring, kvalifisering og arbeid i
790 introduksjonsprogrammet.
- 791 • Prioritere å styrke fritidstilbudet til ungdom og innvandrere i områder med
792 levekårsutfordringer.
- 793 • Samarbeide med næringslivet for å inkludere flere innvandrere i arbeid, og innføre
794 krav om at flyktningfamilier må kunne forsørge seg selv før de flytter fra
795 bosettingskommunen.
- 796 • Gi flere innvandrere mulighet til å ta fagbrev gjennom introduksjonsprogrammet.
- 797 • Jobbe for å øke andelen barn med innvandrerbakgrunn som går i barnehage.
- 798 • Innføre tidlig språkkartlegging av alle barn for å tilby nødvendig oppfølging før
799 skolestart.

800

Kapittel 6 – Fremtidens lokalsamfunn

Frihet

Frihet til å leve egne liv er en grunnleggende verdi i et liberalt samfunn. Unge Høyre mener politikken skal legge til rette for frie muligheter, ikke begrense mennesker med unødvendige forbud, påbud og regler.

I dag er hverdagen til både innbyggere og næringsliv preget av detaljerte reguleringer som i liten grad bidrar til å gjøre lokalsamfunnene noe bedre. Norge er særlig i toppen på strenge regler for skjenking og uteservering. Det hindrer både serveringsstedene fra å drive lønnsomt, og hindrer folk i å ha det hyggelig i lokalområdene sine.

Unge Høyre mener det offentlige må vise større tillit til enkeltmenneskene og næringslivet, og la folk ha det gøy.

Unge Høyre vil:

- Utvide skjenketider opp til nasjonalt, maksimalt nivå.
- Gjøre automatisk godkjenning til hovedregel ved søknader om skjenkebevilling.
- Automatisk fornye skjenkebevillinger og avtaler om leie av gategrunn.
- Tillate alkoholservering i offentlige rom og parker.
- At serveringssteder skal kunne benytte inntil 1 meter av kommunal gategrunn uten søknad og kostnad, etter modell fra Trondheimsmeteren.
- Sterkt senke prisen på leie av gategrunn.
- Tillate søndagsåpne butikker i hele landet.
- Fjerne unødvendige fartsbegrensninger til sjøs.
- Innføre friområder for motorisert ferdsel i naturen, for eksempel med snøscooter og firhjuling.
- Gjøre det enklere å bygge og utvikle eiendom i strandsonen.
- Oppfordre til tiggeforbud i de fem store byene.
- Fjerne boplikten.

831 **Næringsliv**

832

833 **Turisme**

834 Verden har fått øynene opp for Norge. Turister strømmer mot destinasjoner som Lofoten og
835 Tromsø. Det gir både inntekter og aktivitet, men øker også belastningen på lokalsamfunnene.
836

837 Unge Høyre mener turismenæringen må utvikles på en måte som gir bedre verdiskaping
838 lokalt. Målet trenger ikke være flest mulig besøkende, men best mulig bidrag til
839 lokalsamfunnene.

840

841 **Unge Høyre vil:**

- 842 • Sette tak på antallet cruiseturister i byen per dag.
- 843 • Flytte cruiseskipene ut fra bykjernen der det er mulig.
- 844 • Si ja til turistskatt for å kompensere for belastning.
- 845 • Stramme inn reguleringer av korttidsutleie slik at boliger i større grad kjøpes til fast
846 bosetting fremfor ferieutleie.
- 847 • Innføre turistskatt for borgere utenfor EU/EØS.
- 848 • Innføre bompenger ved ankomst til Norge i bobiler og andre kjøretøy med tilhørende
849 overnattingsmulighet.
- 850 • Forhindre at turistskatten rammer hotellnæringen hardest.
- 851 • Sikre at inntektene fra turistavgifter går til kommunene og ikke til å finansiere
852 statskassen.
- 853 • At turister skal betale billett på "gratisferger".

854 **Bykjernens død**

855 Levende bysentrum er avgjørende for at innbyggerne får lokale arbeidsplasser, møteplasser
856 og verdiskaping. Globalt har mange byer opplevd at aktiviteten og handelen forsvinner ut av
857 sentrum, og inn på kjøpesentrene og nettbutikkene.

858 Høye kostnader og strenge krav skyver næringslivet og innbyggere videre vekk fra
859 bykjernene.

860

861 Som en konsekvens har mange bykjerner i dag blitt til gjennomfartsårer, og ikke et sted man
862 ønsker å oppholde seg. Unge Høyre mener at forutsetningen for å få folk inn i byene igjen, er
863 at det blir enklere å komme seg dit og mer attraktivt å være der.

864

865 **Unge Høyre vil:**

- 866 • Jobbe for en parkeringspolitikk som lar innbyggere og næringsliv komme seg inn til
867 sentrum uten at verdifulle byrom brukes til parkering.
- 868 • At den første timen på kommunale parkeringsplasser i sentrum skal være gratis.
- 869 • Utvide tidsrommene for gratis eller redusert bomplassering til sentrum.
- 870 • Være skeptiske til etablering av nye kjøpesentre som trekker folk ut av bysentrum.
- 871 • Prioritere gågater og bilfrie bykjerner der det bidrar til byliv.
- 872 • Være pådrivere for utleie av kommunal grunn til arrangementer og aktiviteter i
873 sentrum.

- 874 • Sikre bedre parkeringsordninger for offentlige ansatte som er avhengige av bil i
875 arbeidshverdagen

876 **Et tak over hodet**

877

878 **Bygge flere boliger**

879 Å eie sin første bolig er for mange unge et viktig steg for å få økonomisk trygghet og frihet. I
880 dag bygges det for få boliger til å møte etterspørselen, særlig i byområdene. Når tilbudet ikke
881 holder tritt, presses førstegangskjøpere ut av markedet.

882

883 En viktig årsak til at det bygges for få boliger, er omfattende reguleringer og uforutsigbar
884 politisk behandling. Det gjør boligbyggingen både dyrere og tregere enn nødvendig. Unge
885 Høyre mener at prosessene må bli raskere og mer forutsigbare, slik at det bygges flere
886 boliger til en lavere kostnad.

887

888 **Unge Høyre vil:**

- 889 • Forenkle plan- og reguleringsprosesser for boligbygging.
890 • Innføre tydeligere tidsfrister i kommunale planprosesser.
891 • Regulere mer areal til boligformål i vekstområder.
892 • Unngå politisk detaljstyring av enkeltprosjekter, som forsinker og fordyrer bygging.
893 • Unngå ekspropriering av privat eiendom i størst mulig grad.
894 • Fjerne unødvendige byggekrav i henhold til TEK17, slik som krav til dagslys, radon,
895 ventilasjon, lyd og uteareal, og justere i tråd med EU-kravene.

896 **Bygge bedre boliger**

897 Samtidig er det ikke nok å bygge mer – det må også bygges bedre. I dag er mange nye
898 boligprosjekter preget av raske avgjørelser og liten omtanke for arkitektur. Flere steder har
899 historiske bygg blitt erstattet med anonyme betongklosser, som hverken bidrar til økt trivsel
900 eller bedre lokalsamfunn.

901

902 Unge Høyre mener at kommunene må stille tydelige krav til kvalitet og utforming av større
903 byggeprosjekter. Mindre byggesaker bør få forutsigbare rammer for hva som vil godkjennes
904 av politikerne, gjennom en lokal arkitekturveileder.

905

906 **Unge Høyre vil:**

- 907 • Utarbeide en kommunal arkitekturveileder med mål om mer klassisk arkitektur.
908 • Prioritere politisk involvering i større utbyggingsprosjekter, og stille tydelige krav til
909 blant annet arkitektur og grøntområder.
910 • Sørge for at det ved store utbyggingsprosjekter alltid foreligger alternativer med ulike
911 stilarter, slik at politikere kan ta et mer opplyst valg.
912 • Legge opp til en variert boligmiks, med både leiligheter, rekkehus og eneboliger der
913 det er naturlig.
914 • Sørge for at det er lett for privatpersoner og næringsliv å ta i bruk solceller, grønne tak
915 eller energieffektiviserende tiltak.

916 Mobilitet

917

918 Mer kollektivtransport for pengene

919 Kollektivtransporten er avgjørende for å knytte byer, regioner og lokalsamfunn sammen.

920 Samtidig har ikke veinettet kapasitet til at alle kan bruke bil. Et godt kollektivtilbud er derfor
921 nødvendig både av hensyn til fremkommelighet, klima og byutvikling.

922

923 Norge har i det store et godt kollektivtilbud, men kostnadene per passasjer er høye og
924 budsjettene øker hvert år. Hvis tilbudet skal opprettholdes og forbedres i fremtiden, må
925 kollektivtransporten organiseres på nye måter. Ressursene bør brukes der flest reiser, og nye
926 løsninger må tas i bruk der tradisjonelle rutetilbud ikke fungerer.

927

928 Unge Høyre vil:

- 929 • Prioritere forbedring av kollektivtilbud over store generelle kutt i billettpriser.
- 930 • Ta i bruk mer fleksible prismodeller, som prismodeller som gjør billettene billigere når
931 du reiser ofte.
- 932 • Være positive til bruk av reklamefinansiering i kollektivtransporten.
- 933 • Bruke fleksible transportløsninger som bestillingstransport og selvkjørende biler,
934 særlig der det er lavt passasjergrunnlag.

935

936 En realistisk transportpolitikk

937 For mange er bilen en nødvendig del av hverdagen. Avstander og tidsklemma gjør at
938 kollektivtransport ikke alltid er et reelt alternativ. Transportpolitikken må derfor ha gode
939 løsninger både for bilister og for andre reisende.

940

941 Unge Høyre mener målet ikke skal være å gjøre bilbruk vanskeligere, men at alle skal komme
942 seg trygt og raskt frem. Et godt veinett er avgjørende for bosetting, verdiskaping og
943 beredskap, særlig i distriktene. Ny teknologi gir også muligheter for smartere bruk av bilen
944 gjennom bildeling og mer fleksible transportløsninger.

945

946 Unge Høyre vil:

- 947 • At lokale trafiksikkerhetstiltak skal være faglig forankret og i så liten grad som mulig
948 avgjøres av politikere.
- 949 • Prioritere vedlikehold og oppgradering av eksisterende veier fremfor å bygge nye.
- 950 • Redusere antallet kommunale veier ved å åpne for at private kan overta eierskap og
951 drift der det er hensiktsmessig.
- 952 • Legge til rette for bildelingsordninger, eksempelvis ved å reservere parkeringsplasser
953 til bildelingsordninger.
- 954 • Åpne for at kommunale biler kan inngå i bildelingsordninger.
- 955 • Reservere parkeringsplasser på videregående skoler for elever, der det lar seg gjøre.
- 956 • Prioritere vedlikehold på samfunnskritiske veier og infrastruktur først.

Mikromobilitet

Det er ikke alltid at kollektivtransport er den beste reisemåten. Noen ganger går ikke rutene dit man vil, tidspunktet passer dårlig eller reisetiden er for lang. Da er det positivt med supplement til kollektivtrafikken.

Mikromobilitet, som el-sparkesykler, bidrar til å få flere fra A til B uten at man belaster veinettet eller kollektivtransporten. Unge Høyre mener derfor at lokalpolitikere i utgangspunktet bør være positive til mikromobilitetsløsninger. Samtidig må kommunene sørge for at regelverket utvikler seg i takt med teknologien og tilbudene.

Unge Høyre vil:

- Være positive til mikromobilitet som el-sykler, bysykler og el-sparkesykler som supplement til kollektivtransporten.
- Samordne bysykelordninger og el-sparkesykler med kollektivtransport.
- Ha tydelige regler for bruk og parkering av el-sparkesykler for å unngå farlige situasjoner og at de hindrer fremkommelighet for andre.
- Ikke tillate kjøring på fortau med el-sparkesykler.
- Sette et øvre tak på antall el-sparkesykler i områder med mange sykler.
- Prioritere utbygging av sammenhengende sykkelveinett i byer og tettsteder.
- Lage egne parkeringsplasser for el-sparkesykler og el-sykler hvor det er mulig.

Bærekraftige lokalsamfunn

Produksjon og bruk av kraft

Norges kraftbehov er allerede stort og vil bare øke de kommende årene. Ny teknologi og stadig større digitalisering krever enorme mengder energi. Kombinert med den grønne omstillingen er mye avhengig av at Norge øker produksjonen av kraft.

Hvis du skulle designet et land som skulle drevet med fornybar energi, ville man designet Norge. Til tross for det, stopper store kraftprosjekter opp på grunn av lokal motstand og politisk motvilje. Skal Norge lykkes med omstilling og næringsutvikling, skal ikke hensynet til lokale protester alene stoppe nasjonalt viktige energiprojekter.

Utbygging av kraftkrevende virksomhet presser kraftsystemet og lokal kapasitet. Utfordringen gjelder særlig datasentre. Én kommune kan tjene på å ha det, men konsekvensene av datasenteret kan gå utover de rundt. Kommunene må i større grad ta stilling til hvordan kraftressursene brukes, og hvilken type næringsutvikling de ønsker å legge til rette for.

Unge Høyre vil:

- At nasjonale behov for kraftproduksjon skal veie tyngre enn lokale protester i konsesjonsprosesser.
- Sikre at kommunene og lokalsamfunnene får økonomisk andel av verdiskapingen fra energiprojekter.
- Ha økt kraftproduksjon som et tydelig mål i energipolitikken
- Oppgradere eksisterende vannkraft.

- 1002 • Innføre raskere konsesjons- og planprosesser for kraftutbygging.
- 1003 • Bygge ut strømmettet raskere gjennom egne hurtigspor for nettutbygging.
- 1004 • Stille kommunens eiendommer til disposisjon for privat energiproduksjon, for
- 1005 eksempel utleie av tak til solceller.
- 1006 • Stille krav om at nye datasentre bidrar til å sikre tilstrekkelig krafttilgang gjennom
- 1007 finansiering av økt kraftproduksjon eller nettutbygging.
- 1008 • Være positive til utbygging av kjernekraft
- 1009 • Si nei til lokal veto rett i energispørsmål.
- 1010 • Åpne for at grå arealer kan brukes til kraftproduksjon.
- 1011 • Legge til rette for økt fjernvarmeproduksjon ved å utnytte overskuddsvarme fra
- 1012 industri, avfall og datasentre.
- 1013 • Oppdatere lovverket slik at statsforvaltningen ikke skal være til hinder for private
- 1014 kjernekraftinitiativ.

1015 dsa

1016 Klima, natur og miljø

1017 Naturen er en grunnleggende del av norsk identitet. Generasjoner før oss har forvaltet

1018 naturen slik at vi kan oppleve den i dag. Det samme ansvaret har vi for generasjonene som

1019 kommer etter oss.

1020

1021 I dag bygges natur ned bit for bit gjennom enkeltvedtak i kommunene som hver for seg virker

1022 små, men samlet gir store og irreversible konsekvenser. Hver generasjon har et ansvar for å

1023 forvalte naturen slik at den ikke etterlates i dårligere stand til de som kommer etter oss.

1024

1025 Kommunene har et ansvar for å kutte utslipp, men kan ikke løse klimakrisen alene. Unge

1026 Høyre mener at klimatiltakene må gi størst mulig effekt, uten å være preget av

1027 symbolpolitikk.

1028

1029 **Unge Høyre vil:**

- 1030 • Prioritere klimatiltak i kommunen som gir mest utslippskutt per krone.
- 1031 • Samordne kommunens klimaarbeid for å redusere byråkrati og øke
- 1032 gjennomføringsevnen.
- 1033 • Unngå nedbygging av verdifull natur der alternative utbyggingsområder finnes.
- 1034 • Gjennomføre utbygging av karbonfangst og -lagring dersom det gjøres på
- 1035 markedsmessige vilkår som gir lønnsomhet .
- 1036 • Verne dyrket og dyrkbar mark mot nedbygging.
- 1037 • Opprettholde tydelige byggegrenser rundt byområder med dette.
- 1038 • Jobbe for at staten i større grad må ta et overordnet ansvar for å forhindre massiv
- 1039 nedbygging av norsk natur.

1040

1041 Når krisen inntreffer

1042

1043 Sikkerhet kommer først

1044 Norge står i en mer alvorlig sikkerhetspolitisk situasjon enn på lenge. Det må få konsekvenser

1045 for prioriteringene våre, også lokalt. Kommunene forvalter arealer, infrastruktur og tillatelser

1046 som kan være avgjørende for nasjonal beredskap og forsvarsevne. Når tiltak er viktige for
1047 rikets sikkerhet, kan ikke kortsiktige eller snevre interesser automatisk veie tyngst. Nasjonal
1048 sikkerhet må komme først.

1049
1050 Kommuner skal ha evne til å håndtere kriser, enten det gjelder naturhendelser,
1051 sikkerhetspolitiske utfordringer eller svikt i infrastruktur. Erfaringene fra tidligere kriser viser
1052 at kommunal beredskap ikke alltid er tilstrekkelig. For å oppfylle beredskapsplikten mener
1053 Unge Høyre at kommunene må bli bedre forberedt på å håndtere uforutsette hendelser som
1054 rammer lokalsamfunnene.

1055
1056 Kommuner forvalter kritiske tjenester og infrastruktur som kan være utsatt i en mer
1057 uforutsigbar geopolitisk situasjon. Økt digitalisering og mer komplekse leverandørkjeder gjør
1058 lokalsamfunnene mer sårbare for uønsket innflytelse. Derfor må man i større grad vurdere
1059 risiko tilknyttet avhengighet av leverandører og teknologi fra land som ikke deler våre verdier.

1060
1061 **Unge Høyre vil:**

- 1062 • At nasjonale sikkerhets- og beredskapshensyn skal kunne trumfe i kommunale plan-
1063 og arealprosesser.
 - 1064 • At kommuner ikke stanser eller forsinker tiltak av betydning for norsk og europeisk
1065 sikkerhet.
 - 1066 • Bruke regional organisering for beredskapstjenester som brann og redning
 - 1067 • Kartlegge sårbar infrastruktur i kommunen.
 - 1068 • Gjennomgå innsigelsesretten kommuner har i mineralkonsesjoner, med mål om å
1069 styrke norsk næringsliv og beredskap.
 - 1070 • Styrke rammevilkår for frivillige beredskapsorganisasjoner, slik at de kan tilby aktivitet
1071 i alle kommuner.
 - 1072 • Gjenoppbygge tilfluktsrom i hele landet
- 1073

1074 **Sikkerhet og bosetting i nord**

1075 Endre underkapittelets brødtekst og tilhørende punkter til:
1076 Nord-Norge er Norges viktigste strategiske region. Her møtes sikkerhetspolitikk, verdiskaping
1077 og norsk suverenitet. I en tid med økte etterretningstrusler, geopolitisk uro og utenlandske
1078 oppkjøp av strategisk næringsliv, må Norge være mer til stede i nord – ikke mindre. Vi kan
1079 ikke stå med lua i hendene når bedrifter selges ut, samferdselen er på et bristepunkt, og
1080 fremmede aktører utfordrer Norske interesser. Skal Norge stå sterkt, må Nord-Norge
1081 prioriteres.

1082
1083 Samtidig er mulighetene enorme. Nord-Norge sitter på noe av verdens mest ettertraktede
1084 ressurser, kompetanse og beliggenheter til å bli en drivkraft for vekst og innovasjon i hele
1085 landet. Havbruk, energi, industri og teknologi kan skape nye arbeidsplasser og styrke norsk
1086 konkurransekraft, med det krever større investeringer infrastruktur, forsvar og
1087 næringsutvikling. Unge Høyre vil gjøre Nord-Norge til et område for vekst, trygghet og
1088 innovasjon, da må landsdelen prioriteres

1089
1090 **Unge Høyre vil:**

- 1091 • Prioritere samferdsel, strømnnett, havner, telekommunikasjon og annen kritisk
- 1092 infrastruktur i Nord-Norge.
- 1093 • Gjøre Nordområdene til en strategisk prioritet i norsk utdannings- og
- 1094 forskningspolitikk.
- 1095 • Opprettholde og styrke små, strategisk viktige utdannings- og forskningsmiljøer i
- 1096 nord.
- 1097 • Jobbe for flere allierte militærbaser og -øvelser i Nord-Norge.
- 1098 • Jobbe for at strategiske hjørnesteinsbedrifter i Nord-Norge, forblir i Norsk eierskap.
- 1099 • Utvikle ordninger som gjør det mer attraktivt å studere, arbeide og etablere familie i
- 1100 Nord-Norge.
- 1101 • Legge til rette for økt privat verdiskaping innen industri, energi, havbruk, teknologi,
- 1102 mineralnæringer og romfart.
- 1103 • Styrke samarbeidet mellom Forsvaret, utdanningsinstitusjoner og næringslivet i nord.

FRIHET

OG ANSVAR.

Unge Høyres Landsforbund
Stortingsgata 20
0161 Oslo
2026